

RĂSCOALA SE GENERALIZEAZĂ - BIHORUL ÎN FLĂCĂRI

Securitatea din Oradea avea mult de muncă. I se dăduse și Maramureșul, cu un tineret foarte energic și cu munții care aveau multe ascunzători ce favorizau mișcările de partizani.

Colonelul Ludovic Cseller își sudase un colectiv de 126 de "lucrători" în care, ca să nu fie discriminare, introdusese și 19 români.

În această lună călduroasă trebuia să încheie dosarele unor partizani care îi dăduseră mult de lucru, pentru a le trimite tribunalului de la Cluj. Credea că rezolvase problema "instigatorilor" la răscoalele de pe Barcău, când în noaptea de 28/29 iulie n-a mai avut noapte. L-au sculat ba din Ghida și Abram, că țărani nu mai vor să treiere, ba dinspre sud, unde parcă se uniseră satele din jurul Batarului, Tăutului și Talpoșului, care amenințau primăriile, iar milițienii, de frică, fugiseră.

Dimineața a venit năuc la treabă și a chemat imediat pe căpitanul Elekes și i-a spus să contramandeze plecarea avionului spre Sighet, deoarece se impunea prezența lui ca să liniștească răscoala.

Partizanii din Maramureș mai puteau aștepta, erau bine păziți în închisoarea de la Sighet, și așteptarea era tot din contul pedepsei ce trebuiau s-o facă. După ce-a plecat colonelul, Elekes a chemat pe sublocotenentul Ilie Rada și i-a spus să contramandeze plecarea avionului. Acesta i-a spus că este o prostie să facă acest lucru, când aviatorul nu știe în ce direcție trebuie să meargă decât atunci când te sui, și nici cu cine să meargă. Avionul e alimentat și gata de a plecat în misiune. Atâta se știe la aeroport.

Au stâns în grabă actele, dosarele și au plecat la aeroport.

Cseller deja se suise în mașină și plecase cu căpitanul Retezan, omul de mână care știa să bată, să nu te mai scoli sănătos. Și știa să mânuiască bine pistolul, chiar și mitraliera, lucru ce-l va dovedi în urmărirea partizanilor.

Cu vreo săptămână înainte, avusese un succes deosebit. Numai la Biharia arestase circa 200 de țărani. Și bătuse la ei și triase și iar bătuse până ce 16 au "recunoscut" că au fost "instigatori". Pe doi dintre ei, Dorobanț Francisc și Szabo Peter, într-o noapte din luna septembrie i-au dus din închisoarea Oradea și i-au împușcat la marginea comunei Biharia pentru a îngrozi localnicii.

Ziua și-a petrecut-o alergând dintr-un centru de sate revoltate (Ghida, Satu Barbă, Abram, Margine, Saldabagiu, unde țărani înarmați cu topoare, furci, sape, devastau primăriile, ardeau arhivele cu procesele verbale de impunere strigând: "Nu vom da nici un bob de grâu ca să iasă din comună"), la celălalt ciorchine de comune de pe Crișul Negru, la sud de Băile Tînca. Aici a izbucnit revolta la Tăut și s-a întins cuprinzând Bațărul, Talpoș într-o parte și Cociuba Mare, Belfir, Ucuriș, Susag, Coroiu, de cealaltă parte.

Peste tot se ardea, se distrugea, firele telefonice se rupeau, milițienii fugeau, țărani refuzau să duca grâul la arie, iar cei de pe batoze vroiau plata în grâu.

Seara, Cseller s-a retras să se odihnească puțin, dar n-a fost chip. A primit cea mai neagră veste de când era șef de regională.

Avionul pe care-l contramandase să plece, plecase totuși și la radio se anunțase că aterizase lângă Triest cu căpitanul Elekes și sublocotenentul Ilie Rada. Mai dormi dacă poți?!

A doua zi dimineața a aflat că plecaseră cu documente importante și cu dosarul aproape finalizat al mișcării de rezistentă din Maramureș, pe care trebuia să-l înainteze tribunalului Cluj.

Și răscoala continua cu și mai mare furie. Noroc că-l avea cu el pe celălalt căpitan, Retezan.

La Gurbediu, lângă Tînca, unde se duceau discuții cu mecanicii de la batoză să primească plata în bani, nu s-a putut ajunge la înțelegere.

Și răscoala se întindea mereu. Trecuse și în județul Arad, pe "moșia" locot. colonel Ambruș Coloman. Acum, cei doi trebuiau să-și dea mâna să nu-și supere șeful, pe generalul Pintilie Bodnarenco. Bieții țărani aveau parte de trei "români" care să-i pacifice.

"MÂNCAȚI PRUNE ȘI CASTRAVEȚI CA SĂ PUTEȚI STRÂNGE CUREAUA"

După apariția Deciziei 306, publicată pe 21/iulie 1949 și prin care se preciza că "Nici un producător nu poate treiera înainte de a primi procesul verbal în care se menționează cantitățile de cereale ce trebuie predate", iar nepredarea se pedepsește conform decretului 183/30-04-1049 cu închisoare de la 5-15 ani și amendă de la 10.000 lei la 100.000 lei, în comuna Somoșcheș, la nord de Ineu, țărani Sasu Ion al Șchiopului, pe 23 iulie a întocmit o listă cu sătenii care doresc să treiere fără a da cote reușind să strângă peste 50 de semnături în aceeași zi.

*

A doua zi, duminică 24 iulie, oamenii au început să treiere, dar a intervenit miliția și autoritățile comunale care i-au împiedicat să continue.

Anunțând "județeană", a venit imediat la fața locului Petru Bele, prefectul județului, care cu greu i-a convins să aștepte până luni dimineața când se va găsi o soluție. Într-adevăr pe 25 iulie s-a hotărât ca țărani care au până la 3 ha să poată treiera, dar cu toate acestea nu s-a început fiindcă nu aveau toți adus grâul la arie. Sâmbătă 30 iulie, câțiva țărani care nu mai aveau făină pentru pâine au început treieratul, dar organele primăriei le-au luat cota de la batoză și au depozitat-o în primărie.

Duminică 31 iulie s-au asociat la treierat și ceilalți țărani, indiferent de suprafața de pământ, luându-și tot grâul acasă, fără a mai da cote. Cei care treieraseră sâmbătă s-au dus la primărie și cu forța și-au încărcat cotele în saci și le-au dus și ei acasă.

Autoritățile comunale au fost bătute, alungate, iar firele telefonice rupte pentru a nu se cere intervenția miliției de la județ.

Instructorul partidului, Balasz, care era trimis în comună, a dispărut de furia populației. Locotenentul de securitate de la Arad, Mariș Ioan anunța pe Coloman de la Timișoara pe 1 august că "instigarea" la revoltă ar fi venit dinspre județul Bihor, acolo unde era pe teren șeful Securității, Cseller.

Prefectul Petru Bele fiind anunțat, a venit pentru a doua oară în comună în timp de o săptămână. Satul valid i-a ieșit înainte și l-a oprit pe prefect, l-au tras din mașină și l-au bătut, trântindu-l la pământ. Mașina i-a fost răsturnată în șanț; iar primarul Cârlig Iosif a reușit să fugă cu un camion urmărit de țărani. Bătut zdravăn, a fost făcut scăpat când au văzut o mașină cu milițieni venind spre Someșcheș. Salvat, a fost dus la spitalul din Ineu.

În aceea Duminică de 31 iulie 1949, toată regiunea din nordul județului Arad era în plină revoluție, și se întinsese în Șușag, Ucuriș, Apateum, Șepreș, unde clopotele chemau de zor pe săteni la luptă pentru apărarea bucatelor pentru copii. Avem să vedem și desfășurarea evenimentelor din acele comune.

Regiunea a fost împânzită cu grăniceri, securitate, miliție și muncitori, toți înarmați.

Luni, 1 august, revolta a continuat în comuna Someșcheș devastându-se ferma, iar în strigăte de "Jos comuniștii" și "Vrem libertate", au intrat în primărie, distrugând interiorul și arzând tablourile călăilor comuniști, lozincile și o parte din arhivă. Satu de la mic la mare era prezent. Spre seară au început să se tragă clopotul bisericii anunțându-se sosirea forțelor armate. Satul a fost ocupat și a început vânatoarea țăranilor: Au fost omoriți Faur Ion și Margine Gheorghe. Alte zeci arestați și printre condamnați se numărau: Sas Aurel-Augustin(2 ani), Sas Ion(10 ani), Scrob Petre (3 ani) și Flonta Floarea-casnica.

LA UCURIS ÎNCEPE SA CURGĂ SÂNGELE

Am văzut că pe granița dintre Bihor și Arad revoltele se țineau lanț și Ludovic Cseller dezlanțuise teroare, și începuse arestările și deportările. Astfel au fost ridicați din comuna Bicaciu 20 de țărani între 5 luni și 64 de ani; de la Batâr au fost ridicate 24 de persoane între 7 luni și 69 de ani; din Talpoș sunt arestați 28 de țărani între 1 și 74 de ani; din Tăut alți 21 de țărani între o lună și și 72 de ani; din Girișul Negru sunt arestați 28 de țărani între 2 și 62 de ani; din Belfir sunt arestate 20 de persoane între 7 luni și 69 de ani și din Cociuba Mare, 16 țărani între 2 și 70 de ani. Acesta era primul val de deportați și satele rămăseseră sub ocupație armată.

În comuna Ucuriș, pe 31 iulie, duminică, țăranii au fost chemați la primărie ca să iscălească pentru primirea procesului verbal, cu obligațiile de predare a cotelor ce fuseseră fixate, altfel nu aveau voie să înceapă treieratul.

În această comună țăranii încă de la jumătatea lunii iulie își aranjaseră grâul în stoguri și așteptau lângă batozele care și ele erau pregătite. Ca de obicei, în fiecare an, la aceea dată, grâul vechi era terminat și oamenii nu mai aveau de făcut pâine pentru copii.

În timp ce începuseră să se dea procesele verbale, oamenii au rugat pe primar să le dea voie să treiere câte o căruță pentru mâncare, dar acesta a interzis lui Ioan Brândușe și Teodor Popa, proprietarii batozelor, să le pornească. La insistențele țăranilor, primarul Teodor Cotuna, înfuriat, le-a spus: "Mâncați prune și castraveți ca să puteți strânge cureaua."

Aceasta a întrecut orice măsură. Oamenii care erau pregătiți să înceapă, văzând că-și bate joc de ei un neisprăvit în toate, cu 2 clase primare, au pus mâna pe obligații, smulgându-le de la agentul agricol, le-au scos în curtea primăriei și le-au dat foc.

Primarul și funcționarii primăriei au fost alungați și oamenii au început să smulgă tablourile de pe pereți ale călăilor ruși și ale celor români, să ia arhiva din dulapuri și să le arunce pe foc. În fața primăriei, peste uliță, era ridicată Poarta de triumf ornată cu secera și ciocanul, încadrate de steaguri roșii. Tăiată cu fierăstrăul și sfărâmată cu târnăcoapele, a fost arsă pe foc.

Firele telefonice ce făceau legătura cu Oradea și Beliu au fost rupte și s-au ridicat baricade la cele două capete ale comunei, în timp ce clopotul suna a primejdie ce se auzea până la Berechiu, Șușag, Coroi...

Revolta a continuat până târziu în noapte, în timp ce pe deasupra satului se învârtea un avion, iar trupele de grăniceri și securitate înconjurau satul.

Luni dimineața, pe 1 august satul s-a trezit sub ocupație și în plină teroare a arestărilor, iar cei pe care puneau mâna erau aruncați în beciul primăriei, unde apa era până la genunchi. Retegan, după alții Retezatu, securist îmbrăcat în civil, bătea cu parul, lovind în cap și pe spinare, smulgând declarații neadevărate.

Două zile au durat ciocnirile în sat, adevărat război civil. Miercuri dimineața, pe 3 august au trecut la execuții ca să sperie pe săteni, împușcându-i în ceafă pe cei mai vrednici dintre ei:

Ioan BODEAN cel ce aruncase portretele pe foc a fost împușcat la intrarea în satul Ucuris dinspre Beliu.

Alexandru MATEOC a fost împușcat lângă biserică.

Florea MATEOC împușcat lângă școală.

Ion MATEOC, care, nici nu fusese la răscoală, dar care nu-și denunțase fiul fugit, ca mulți alții, prin porumb și păduri, a fost împușcat lângă fântână.

Toți aceștia au fost lăsați două zile la vedere, pe locurile unde fuseseră executați...

Ion I.MATEOC, fiul, după trei zile a fost prins și împușcat la marginea satului.

În ziua de Miercuri 3 August 1949, după cum o să vedem, au fost împușcați 45 de țărani în comunele din jur, care pusese mâna pe furci ca să-și apere pământul.

Tot în seara zilei de 3 August au fost ridicate 15 familii totalizând 31 de persoane, rudele celor împușcați și deportați. Printre ei numărându-se:

Maria PĂFUCAN, soția lui Floare MATEOC a Gherii, cu cele două fete Maria și Florica.

Soția lui Ioan MATEOC cu cei doi fii, iar cel de al treilea fusese deja executat.

Familia lui Alexandru MATEOC a lui Lusuman.

Florea ANTON a Ningenii cu familia.

Alexandru ANTON a Ningenii cu familia.

Toată averea acestora a fost confiscată și pe 6 august 1949, pe pământurile lor s-a înființat colhozul "Drapelul muncii", cu 43 familii din sat care s-au oferit ca să intre, bucurându-se de munca celor uciși.

Deportații s-au înapoiat în 1954, iar pe 19 februarie 1961, tot satul a fost forțat să intre în colectiv.

Satul a rămas sub ocupația și teroarea militară dirijată de Securitate.

SÂNGELE CURGE ȘI ÎN COMUNA BERECHIU

În ziua de duminică 31 iulie, la primăria comunei Berechiu și-a făcut apariția echipa culturală a Școlii de ofițeri din INEU pentru a descreți frunțile țăranilor. Dar țăranii înfometăți au început să strige: "Vrem pâine și nu mălai! Vrem libertate ! Jos comuniștii !"

Secretarul biroului de plasă al PMR, Beli Petru, care se găsea acolo și căuta să lămurească sătenii în legătură cu treierii și colectările, a fost bătut de cei care fuseseră adunați și a fugit.

Ajunsese veste de bătaia ce o primise prefectul la prânz în comuna Someșșeș și când au auzit clopotele bătând și dinspre Vest (de la Apateu) și dinspre Răsărit (de la Ucuriș) și dinspre Sud (de la Someșșeș), pe la orele 5 după amiază au pus mâna pe furci și pe topoare și au plecat spre Somosșeș.

Miliția și grănicerii care încercaseră comuna Berechiu i-au oprit din drum și ei s-au întors în sat, unde atmosfera era tot de agitație, gata să izbucnească.

Pe 1 august s-au adunat din nou la primărie, refuzând să iasă la câmp, și au continuat să manifesteze împotriva măsurilor luate de regim și amenințau autoritățile. S-au rupt firele telefonice și primarul a fugit.

S-au cerut întăriri, dar situația în regiune devenise alarmantă, ceea ce a făcut pe lt.col.Coloman Ambruș să vină la Arad în noaptea de 31 iulie, pentru a conduce operațiunile, și se plângea în raportul adresat lui Bodnarenco de greutatea întâmpinate de neaprobarea folosirii forțelor de la grănicerii din Radna, pe care Bucureștiul când le aproba, când revenea asupra aprobării. Numai în seara de 1 august a primit avizul și a desfășurat forțele, alăturându-se efectivului de 315 milițieni și 65 de securiști.

I se raportase bătaia pe care o primise prefectul județului Petre Bele, originar din comuna Chereleuș, situată în raza revoltelor și care ajunsese la București, fiind ruda cu Miron Bele, fruntaș alături de Petru Groza, în Frontul Plugarilor. Datorită faptului că și Avram Bunaciu, secretarul general al Ministerului de interne și ministrul justiției, era originar din Gurba, la 10 km. de zona răscoalelor s-a intervenit și s-a aprobat ca să se facă execuții de către Coloman.

Ceea ce nu știau autoritățile era atitudinea provocatoare a lui Petru Bele față de țăranii înfometăți, care a dus la bătaia și internarea lui în spital.

În acea Duminică de 31 iulie, când prefectul s-a dus să potolească populația, a fost oprit la marginea comunei Somosșeș. I-a întrebat "Ce vă trebuie ? de ce nu vă astâmpărați ? Oamenii s-au plâns de cotele foarte mari care-i lasă muritori de foame. O femeie văduvă i s-a adresat:

"Domnule prefect, eu mâine dimineață nu voi avea ce să le dau de mâncare ce-lor patru copii ai mei. Ce să fac?" Și în bătaia de joc, Petru Belu i-a răspuns: "Duceți-vă pe islaz și pașteți iarbă."

Acestea nu se comunicau la București și nici chiar la regionala Securității.

În seara de 1 August, au năvălit în comună trupele de grăniceri și au trecut la arestări și torturări. Printre cei ridicăți și duși la Securitate în vederea înscenării procesului, se numărau:

Bele Gheorghe, zis Iepuroiu, născut pe 16 nov.1911, țăran, văr cu prefectul, fost președintele organizației PNT din comună, după torturi și chinuri, i s-au dat 5 ani și a trecut prin Gherla și a ajuns la Peninsula.

Haiduc Mihai zis Tuțu, născut 15 Oct.1885, fost membru PNT, care a distrus tablourile și colțul A.R.L.U.S. și a fost prezent la devastarea primăriei și bătaia membrilor de partid, a fost condamnat.

Ilonca Gheorghe, de 20 de ani a fost arestat și condamnat.

Precup Petre, născut în 1885, membru PNT a fost prezent la devastarea primăriei și bătaia membrilor de partid.

Rus Elena a Șoldoai, născută în 1908, a lovit pe secretarul de partid al plasei Ineu și îndemna pe muncitorii de la batoză să lucreze numai în natură cu plată, nu pe bani.

Panda Maria zis a Gubi a participat la revolta țărănească.

Haiduc Mihai zis Bucșe tatăl, membru PNT, a participat la revoltă.

Haiduc M.Mihai zis Bucșe, fiul, a fugit din sat și s-a ascuns în porumb, la 4km de sat. A fost descoperit prin trădare pe 11 august și în timpul luptei a fost grav rănit. A murit la scurt timp. În gara Cermei au fost prinși Barbu Marin și Capeț (condamnat la 4 ani). Au mai fost condamnați Jurcoi Mihai (3 ani), Cornea Florea și alții.

Pe 3 August au fost ridicate 18 persoane și trimise cu D.O.

COMUNA APATEU ÎNECATA ÎN SÂNGE

Nemulțumirile create de cotele mari și obligativitatea ridicării lor chiar de la batoză au făcut pe țăranii să se adune duminică dimineață în centrul comunei APATEU, situată numai la 5 km de BERECHIU.

Directorul școlii și notarul s-au amestecat și ei în discuții, căutând să-i "lămurească" despre împlinirea acestei "datorii" obștești față de stat. Numai asta lipsea în acele momente. Țăranii n-au mai așteptat "lămurirea" și au sărit asupra lor făcându-i una cu pământul. La clopotele de la Berechii au răspuns și ei prin clopote.

Au pus mâna pe ce au apucat și în timp ce unii au devastat casa notarului și directorului, alții s-au îndreptat spre primărie și școală, unde au ars arhiva, portretele călăilor ruși și români precum și lozincile comuniste de înflorire a României socialiste. Comuna răsună de strigăte: Jos cotele, jos comuniștii, vrem libertate. Zvonindu-se că vine armata împotriva lor, au trecut la baricadarea comunei mai ales înspre Berechii, așezând lemne, grape cu dinții în sus, bolovani...

O altă dorință a răsculaților era ca salariații să nu primească plata în bani, ci numai în natură. Trebuie subliniat că din 1949, toți salariații din comună, inclusiv corpul didactic, corpul sanitar, fuseseră trecuți în bugetul comunei ca să primească lefurile la discreția primarului și secretarul organizației de bază să aprecieze dacă depun și muncă pe teren obștească, deci să-i dirijeze.

Plutonierul major de jandarmi, Pânzaru Ioan, era un om mai aparte care-și dădea seama că trăiește în sat cu oamenii și trebuie să le înțeleagă suferința, nu ca să-i mai terorizeze și el. Până la urmă a fost și el arestat și condamnat.

Când a sosit o mașină cu 5 milițieni din jud. Bihor ca să întărească siguranța în sat, aceștia au fost arestați și închiși în miliție, iar plutonierul major nu a făcut nici-o obiecțiune.

În seara de duminică pe la orele 21, armata a încercat să intre în sat venind dinspre Sepreus. Atunci s-a tras clopotul și satul cu mic cu mare a venit la margine, începând să fluiera și să huiduiască. Șase țărani care erau în post avansat, în afară de sat, au încercat să se opună dar în fața focului deschis de armată, n-au reușit și au fost făcuți ostateci.

Lt.col. Clain de la reg.1 Grăniceri, cu locot. Hârțău Gheorghe și slt. Haiduc Iustin de la același regiment, a ținut satul sub foc de armă continuu, ca să se poată retrage cu cei 6 ostateci, deoarece pretindeau că nu aveau forțe suficiente. Înseamnă că forța și hotărârea țăranilor a fost determinantă în retragerea armatei.

A doua zi, după orele 17, pe 1 august 1949, la intervenția Lt.Coloman Ambruș, obținându-se aprobarea Bucureștiului de a primi întăriri de armată și mână liberă în folosirea "focului", grănicerii au revenit în forță, ocupând satul și trecând la represalii sângeroase.

Două zile a durat vânătoria țăranilor și chinuirea la fața locului, înainte de a fi trimiși la securitatea Arad.

Pe 3 august 1949, la marginea satului Apateu, pe locul denumit "Dâlma" au fost uciși Stana Simion (26 ani), Mangu Ion (36 ani), MOȚ Petre (51 ani), iar pe 3/4 aug. alții: Malița Gheorghe (51 ani) și MOȚ Aurel (21 ani).

Familiiile celor uciși, cu ale arestaților și alte zeci de țărani, au luat drumul deportării, averea confiscându-se, servind ca nadă la înființarea colhozului în care au intrat "uscăturile" satului.

Printre arestați și condamnați s-au numărat: Blidar Petru (condamnat la 3 ani) Botaș Dimitrie (4 ani), Bule Teodor (64 ani), Mang Ion (nu cel împușcat), Mermeza Saveta (5 ani), Miron Petru, Moțiu Petru (4 ani și apoi D.O.), Pârvu Aurel (10 ani), Petraș Mihai (3 ani), Purtan Simion (3 ani), Zegrea Petru (5 ani), Homorogan Petre, Herman Gheorghe zis Bicoș, Blaj Teodor zis Pupi, Botaș Marian, Mangu Petre zis al Florii Nastii, Mermeza Simion, Malița Ion al Clopaciului, Partan Vasile și alții.

COMUNA SEPREUȘ PLĂTEȘTE TRIBUTUL DE SÂNGE

Ca peste tot, birurile statului îi exasperaseră pe țăranii din Sepreus, comună situată la 6 km sud de comuna APATEU; și aici, în ziua de duminică, 31 iulie, clopotul bisericii i-a adunat pe țărani în mijlocul satului să se sfătuiască. Au hotărât că dacă dau cotele de grâu, n-au ce să dea la copii să mănânce și atunci mai bine să salveze mâncarea copiilor. Circa 400 de săteni veniți înarmați cu ciomege, furci, topoare, n-au mai socotit autoritățile comunale demne de a-i reprezenta, le-au izgonit, au dezarmat o patrulă călare de 3 milițieni, au fixat posturi din țărani, și au trecut la lucru.

Au rupt firele telefonice, au scos arhiva din Sfatul popular și i-au dat foc, aceasta arzând cu o parte din local. Au desființat și cooperativa, punând stăpânire pe întreaga comună.

În după amiaza de 1 august, Lt.col. Ambruș Coloman de la Timișoara a dat dispoziție de a se lua comuna cu asalt. Până seara, 40 grăniceri și alți 40 milițieni însoțiți de cadrele securității, au fost angajați în operațiune. În timpul ciocnirii, 2 grăniceri au fost răniți. Uliță cu uliță, casă cu casă au fost călcate pentru depistarea "instigatorilor". Ca teroarea să fie și mai mare, în timpul nopții de 2/3 august au împușcat și aruncat pe drum pe: INCICĂU Mihai (țaran născut în 1899), pe PARVU Ion (țaran, membru PNL), PÂRVU Teodor (avocat, membru PNT), STANA Ion (fost cârciumar), Huțiu Ion...

Din comuna au fost arestați 57 de țărani, iar familiile lor și ale celor asasinați au luat drumul Bărăganului în D.O.

Printre cei arestați s-au numărat: Burcă Iosif (2 ani), Burcă Petre (condamnat), Burcă Teodor (condamnat la 8 ani), Horga Ion, Horga Mihai (4 ani): Incicău Iosif, Incicău Petru, Orădan Teodor, Orb Florea (2 ani), Pârvan Vasile, Pinteza Petru, Purtan Petru (10 ani), Roșca Gheorghe (6 ani), Stana Ion (nu cel împușcat, condamnat la 14 ani), Stana Petru (12 ani), Stana Simion (16 ani), Sucișu Mihai, Sucișu Toader (3 ani) și printre arestați s-a găsit și preotul Ștefanuț Ion.

REPRESALIILE DIN ALTE COMUNE

Revolta a fost atât de puternică, încât a cutremurat două județe și a fost nevoie să se ocupe satele cu armată. Câteva exemple:

S-au lăsat 2 Companii și 2 plutoane în 3 comune:

BATAR - unde au împușcat pe un țăran cu numele de CRĂCIUN și pe 3 August au deportat 24 de persoane între 7 ani și 67 ani.

TALPOȘ - au ridicat și dus în domiciliu obligator 28 de persoane între un an și 74 de ani.

TAUT - au ridicat 21 de țărani între o lună și 72 de ani.

BICACIU-Salonta a fost împușcat PETRUT Dumitru în 2/3 august 1949.

În alte 3 comune s-au lăsat 3 Companii de soldați după cum urmează:

BELFIR: au fost împușcați în comună KIAK Laczi(măcelar) pe 3 August și LORICZ Soni, țăran, ucis pe 1 august. Au fost ridicați 20 de țărani - între 7 luni și 69 de ani;

COCIUBA Mare, au fost arestați 16 țărani între 2 ani și 70 de ani și duși în DO.

GIRISUL NEGRU: a fost ridicată Eva ȚITIRIG, mamă a 4 copii între 4 și 9 ani și alți 28 țărani (între 2-62 ani). Au fost împușcați: SARBU Silviu(notar) pe 1 august, în fața primăriei, BOTTON Gheorghe pe 2 August și BOLOG Ioan ucis pe 3 August.

AU FOST LĂSATE 2 PLUTOANE ÎN COMUNA BICACIU și au fost ridicate 20 persoane între 5 luni și 64 de ani, ce au fost duse în domiciliu obligator.

COROIU: a fost împușcat pe 29 iulie țăranul Matei LEUCUȚIA și au fost ridicate 16 persoane între 10 ani și 63 ani și trimise în domiciliu obligatoriu.

În com. Avram Iancu a fost împușcat țăranul PATAȘ Ion pe 2 Aug. 1949.

CRAIVA: preotul din comună a luat cheile și nu s-a putut intra la clopotniță. Pentru a înfricoșa, au fost arestați 24 de țărani între 2 ani și 72 ani și au fost trimiși în domiciliu obligatoriu. Dintre cei împușcați pe 30 și 31 august s-au numărat: Hurth Ioan, Hurth Teodor, Huțui Ioan(născut în 1908) și Huțui Teodor.

În SUSAG, a fost împușcat PETRAN Gheorghe zis Tibic și au mai fost ridicați 17 țărani între 6 luni și 72 de ani și trimiși în domiciliu obligator.

La TINCA, SUCIGAN, V. Vasile, notar, invalid a fost împușcat în comună pe 2 august.

UCURIS, pe lângă morții din comună au mai fost arestați 31 țărani între 16 luni și 70 de ani ce au ajuns în domiciliu obligator.

La SIRIA, s-au făcut arestări ce au trecut prin Securitatea din Timișoara.

Mișcările au avut loc și în județul Timiș, Torontal dând multă bătaie de cap, fiind nevoiți să țină în alarmă trupele și să întărească efectivele de la sate.

Printre vinovații de represaliile din județele Bihor și Arad se numără: Bondarenko-Pintilie ajuns general, Cseller Ludovic și Ambruș Coloman avansați la gradul de colonei, maior Moiș Aurel, Birtaş, lt.col. Clain de la grăniceri, căp. Negru Radu, cap. Retegan(sau Retezan după alții), locot. Martiș Ion și Hărtău Gheorghe, slt. Cimbrea Vladimir și Haiduc Iustin și mulți alți. Nu trebuie trecuți cu vederea anchetatorii printre care se numără și: Aibănuș Mihai, Bihari, Broitman, Kupfer, Litvin, Smilovici, Rafila Alexandru, Schnellbach Martin, ș.a.

Securitatea învinuia organizațiile de partid de la sate, că nu s-au preocupat să promoveze "lupta de clasă între țăranii săraci și cei înstăriți", lăsându-i manevrați și antrenați în acțiuni "huliganice împotriva regimului". Mai erau învinuiți național țărăniștii că au provocat agitația la sate, folosindu-se de elementele epurate care s-au reîntors la locurile de origine.

Desigur nu aveau voie să spună adevărul, că motivul real era situația de înfometare la care fuseseră aduși țăranii prin politica de jaf și teroare.

Ambruș Coloman, venit la fața locului, a văzut că numai folosirea forței masive poate liniști lucrurile și în consecință a trecut la execuții, arestări și deportări.

MĂRTURISIREA REALITĂȚII

Steliana Breazu din Oradea ne relatează mărturisirea obținută de la un preot:

"Mă numesc Iosif STOICA, preot născut 10 ianuarie 1909 la Minișul de Sus-Arad.

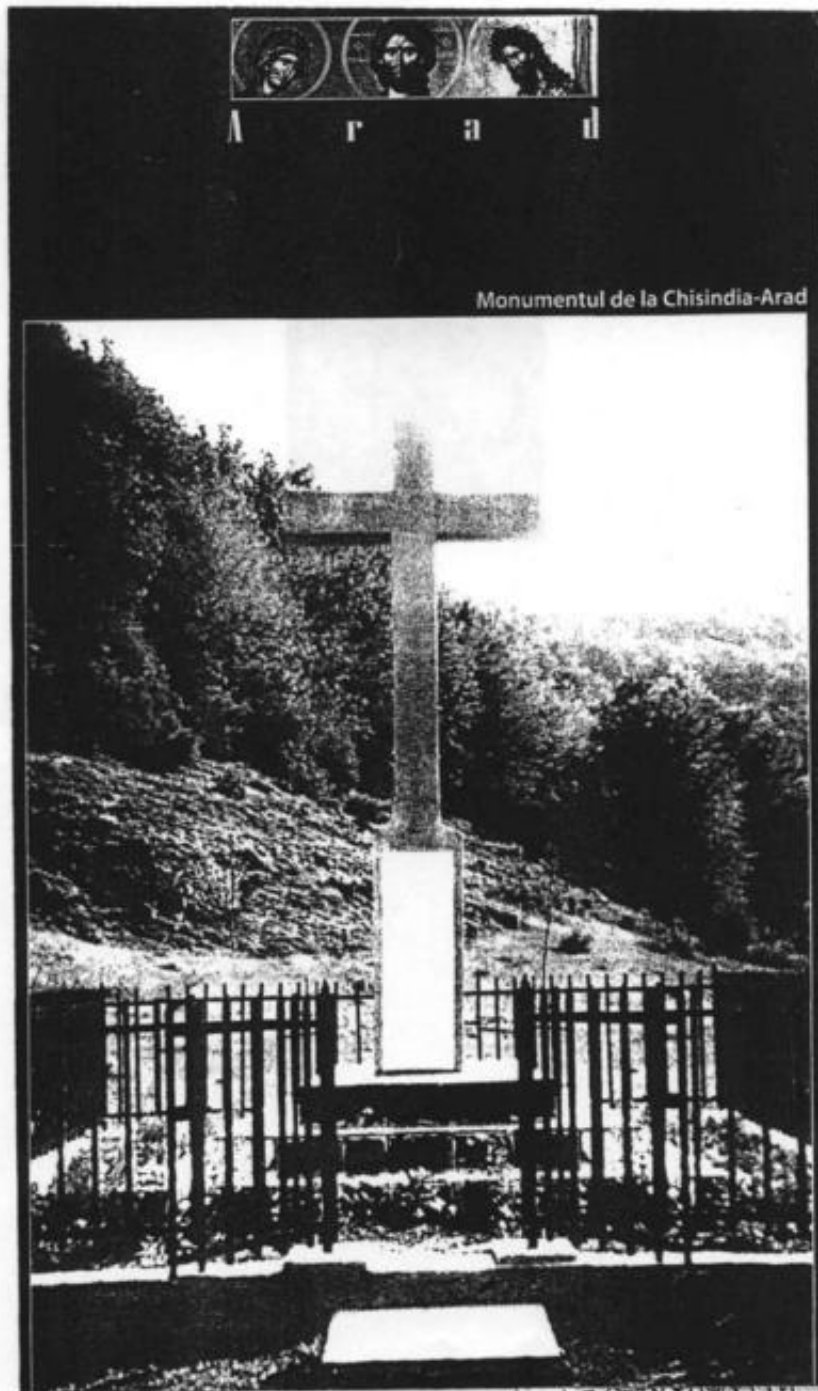
La vremea când au izbucnit revoltele de la Ucuriș, Sepreuș, Cermei, Somoșcheș, în perioada de la sfârșitul lui iulie și primele zile ale lunii august 1949, mă aflam în localitatea Gurba-Arad, unde funcționam ca preot ortodox.

Imi amintesc că, în vara aceea, țăranii din Gurba și din satele învecinate își pierduseră cu toții răbdarea, văzând cum se confiscase grâul la batoze, confiscare botezată "cote de stat". Oamenii se întorceau acasă plângând, cu căruțele aproape goale, doar cu 10-12 saci de grâu rămași pentru sămânță. Ei știau că de acum înainte aveau să trăiască doar cu mălai și cu mămăligă. Atunci când (prefectul) Petre Bele le-a spus "Duceți-vă pe islaz și pașteți iarbă", lucrurile au luat o întorsătură neașteptată. Prefectul comunist a luat-o la fugă... și a anunțat autoritățile din Arad... a sosit miliția călare, care a făcut arestări și execuții sumare... cadavrele au fost lăsate în văzul tuturor, două zile și două nopți, fără măcar să-i acopere. După aceea, miliția i-a pus în sicrie și i-a încărcat în camioane. Cum drumul spre Arad trecea prin Gurba, eu am văzut în camioane atât sicriele cât și arestații, de la fereastra casei parohiale...

Confiscarea grâului apoi s-a făcut foarte ușor direct de la batoze... Comitetul județean a trimis în fiecare sat câte doi muncitori de la întreprinderile arădene, care cu doi delegați de la primărie și cu preotul, mergeau din casă în casă cu muncă de lămurire pentru ca țărani să dea și porumbul de bună voie...

Muncitorii spuneau: "Trebuie să-l distrugem pe țaran. Până nu-l distrugem pe țaran, țara nu are să ajungă la un nivel de trai mai bun."

A trebuit să mă supun acestei corvezi și să-mi audă urechile cum muncitorii de la Arad înjurau pe țărani de mamă și de Dumnezeu."

MONUMENTUL DE LA ODOREU

Când Bihorul era în flăcări suferințele țărănești s-au transformat în răscoplă, în comuna comună situată la 5 km. de Satu Mare.

Nenumărați țărani arești în August 1949 au fost arestați și au trecut prin chinurile de neimaginat ale securității. Pe 17 Septembrie 1949 la marginea comunei au fost executați: Andrei Pop, Chira Gheza, Biro Endre și Gyulaj Sandor.

Călaii au fost securiști, Frisch Iancsi, WEISS Ludovic și Iuliu Ilonczai.

În memoria acestor martiri țărani care s-au opus colectivizării s'a înălțat un monument prin grijă detinutilor satmăreni și a Consiliului Comunal/

Sfintirea Monumentului a avut loc pe 14 Noiembrie 1996.